



پژوهش و فناوری در خدمت همش تولید



# آیین نگارش و ویرایش

زمان:  
چهارشنبه ۹۹/۹/۲۶  
ساعت ۱۰-۱۱:۳۰



مدرس:  
دکتر سعید مهری

مخاطبان کارگاه آموزشی: اعضای هیأت علمی و دانشجویان

لینک ورود به جلسه:

<http://bbb2.gu.ac.ir/b/tab-72q-wpn>

کتابخانه مرکزی، مرکز اسناد و مرکز نشر دانشگاه



کارگاه ویراستاری سعید مهری

# آیین نگارش

کارگاه ویراستاری سعید مهري

# جمله

-تعریف: صورتی از زبان که دارای آهنگ خاص، معنای کامل و درنگ پایانی باشد.

-دو بخش اصلی جمله: نهاد و گزاره

کتاب قانون ابن سینا، پزشک نامدار ایرانی قرن ششم، چند قرن در دانشگاه‌های اروپا تدریس می‌شد.

نهاد

گزاره

کارگاه ویراستاری سعید مه‌ری

# جمله

## ۱- انواع جمله

الف) ساده: فقط یک نهاد و یک فعل دارد و جمله‌واره ندارد.

ب) مرکب: در آن جمله‌واره است و بیش از یک مُسند یا فعل داشته باشد

ج) مرکب همپایه: ترکیب یافته از جمله‌واره‌های هم‌پایه (هم‌نقش) - حروف ربط و عناصر دستوری مانند نه ... نه، چه ... چه، یا ... یا، خواه ... خواه و... می‌آید.

سعید هم کار می‌کند، هم درس می‌خواند.

د) مرکب همبسته: جمله‌های پایه و پیرو

سعید می‌داند که برادرش بیکار شده‌است.

کارگاه ویراستاری سعید مهری

# جمله

- جمله فعلی: با فعل تمام می شود.

- جمله بی فعل: «به تو چه»، «پرتقال کیلویی ۵۰۰۰ تومان».

- جمله فشرده: «پاینده ایران»

- جمله خبری: قابل صدق و کذب

جمله انشایی: صدق و کذب بردار نیست (عاطفی، پرسشی، امری).

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

## پاراگراف / بندنوشت

-مجموعه‌ای از جمله‌هاست که برای بسط و توضیح یک موضوع به دنبال هم می‌آیند.

-طول پاراگراف بسته به موضوع آن است.

-جمله کلیدی در پاراگراف

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## پاراگراف / بندنوشت

۱- ساختمان بندنوشت

الف) - جملهٔ کانونی

- در بردارندهٔ یک اندیشه است - در جملهٔ نخست بیان می‌شود (موضوع + عبارت محدود کننده)

\* برای نوشتن جملهٔ کانونی چه کنیم؟

۱- تعیین موضوع (کتاب)

کارگاه ویراستاری سعید مهتری



## پاراگراف / بندنوشت

۲- محدود کردن موضوع (مکان / کیفیت / دوره زمانی / علیت / تفاوتها / شباهتها / انواع / نتیجه یا اثر)

\*مثال:  
موضوع

عبارت محدود کننده

در کشورهای انگلیسی زبان بیشتر خوانده می شود.

کتاب

در قرون وسطا بسیار نایاب بود.

کتاب

کم مخاطب تر از تلویزیون است.

کتاب

کارگاه ویراستاری سعید مهري

## پاراگراف / بندنوشت

(ب) - جمله پشیمان

کارکرد: گسترش اندیشه کانونی بندنوشت.

- روش:

۱- ذکر مثال

۲- بیان جزئیات

۳- اطلاعات و آمار

۴- استشهاد

کارگاه ویراستاری سعید مهري

## پاراگراف / بندنوشت

انواع پاراگراف

الف) مقدماتی

موضوع یا عنوان کل نوشتار را معرفی کنید - هدف خود را مشخص کنید

ب) پاراگراف توضیحی

بخش اصلی بحث را تشکیل می‌دهد - هر پاراگراف توضیحی جنبه‌هایی از متن را توضیح می‌دهد.

ج) پاراگراف جمع‌بندی

بازگویی نکات اصلی موضوع - اندیشه تازه‌ای مطرح نشود.

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## پاراگراف / بندنوشت

مثال:

تصوف در شرق ممالک اسلامی به ویژه در ایران رونق بسیار داشته است. بسیاری از نویسندگان، شاعران و حکیمان ایرانی با این طریقه آشنایی داشته‌اند. مخصوصاً تاریخ ادبیات ایران از قرن پنجم هجری با تصوف آمیختگی خاصی پیدا کرده‌است و از آن به بعد کلام خیلی از شاعران ایران، خواه آنها که عملاً در سلک تصوف بوده‌اند و خواه آنها که صرفاً اصطلاحات تصوف را در شعر ادب به کار می‌برده‌اند، کمابیش رنگی از تصوف داشته است. از جمله شباهت‌های نزدیک بین بوداییان و متصوفه ترتیب مقامات است. شعر عرفانی فارسی به دلیل اشتغال بر اندیشه‌های صوفیان با استقبال زیادی مواجه شده است.

کارگاه ویراستاری سعید مهری

# انواع نوشتار

## نوشتار توصیفی

-از راه‌های پروردن مطالب.

-در علوم تجربی، توصیف به جای تعریف به کار می‌رود.

مثال:

یک گل، از چهار قسمت که به بالای یک ساقه کوتاه متصل شده‌اند، تشکیل شده‌است. هر کدام از این بخش‌ها در یک حلقه از حفره گل گیاه قرار گرفته‌اند. چهار حلقه اصلی (با شروع از پایه گل یا پایین‌ترین گره و حرکت به سمت بالا بدین شرح است: کاسبرگ‌ها، گلبرگ‌ها، پرچم، مادگی).

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## انواع نوشتار

### انواع توصیف

-توصیفِ واقعی

-توصیفِ خیالی

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

## انواع نوشتار

۱-۲- شروط توصیف خوب

-احساس مسلط

-خوب دیدن و دقت بالا

-سازماندهی به جملات

**مثال:**

هر ساعتکی بط سخنی چند بگوید

در آب کند گردن و در آب بروید

چون سینه بجنابند و یک لخت بیوید

در آب جهد جامه دگر بار بشوید

گوییکه همی چیزی در آب بجوید

از هر سر پرش بجهد لؤلؤ شهوار (منوچهری).

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## انواع نوشتار

**مثال:** (توصیف شخصیت)

حسنک پیدا آمد بی‌بند جُبه‌ای داشت، حبری رنگ با سیاه میزد، خلق‌گونه و دراعه و ردائی سخت پاکیزه و دستاری نشابوری مالیده و موزه میکائیلی نو در پای و موی سر مالیده، زیر دستار پوشیده کرده، اندک مایه پیدا می بود و والی حرس با وی و علی رایض و بسیار پیاده، از هر دستی و وی را به طارم بردند و تا نزدیک نماز پیشین بماندند(بیهقی).

کارگاه ویراستاری سعید مهری



## انواع نوشتار

### ۲- نوشتار توضیحی - تفسیری

- گسترش و روشن کردن ابعاد نوشته.

- برای توضیح نحوه انجام یک کار، تعریف یک اصطلاح، شرح و تفسیر یک اندیشه یا شعر، شرح مثل و حکایت و...

- پرسش با «چه»، «چرا» و «چگونه»

- موضوع نوشتار، در جمله اول مطرح شود.

- بیان دقیق جزئیات

- رعایت ترتیب منطقی بخش‌ها

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

## انواع نوشتار

**مثال:** پختن برنج (انجام کار)

امروز می‌خواهم روش پختن برنج را به شما بگویم. ابتدا مقدار معینی از برنج را (برای هر نفر ۲۰۰ گرم) در تشتی پر از آب، خیس می‌کنیم. ۳-۴ ساعت بعد آن را در قابلمه‌ای پر از آب جوش ریخته و حدود ۱۰ دقیقه در آب می‌جوشانیم. سپس آن را در آبکش می‌ریزیم و کف قابلمه مقداری روغن می‌ریزیم و تکه‌هایی از نان لواش یا سیب زمینی ورق شده می‌گذاریم. سپس برنج‌های آبکشی شده را در قابلمه ریخته و بر روی شعله بسیار کم اجاق گاز می‌گذاریم. در قابلمه را در پارچه‌ای می‌پیچیم و روی آن می‌گذاریم. پس از اونیوم یا ۲ ساعت برنج پخته شده - است.

کارگاه ویراستاری سعید مه‌ری

## انواع نوشتار

مثال (تعریف یک موضوع):

سَماع در لغت به معنی شنیدن، شنوایی و آوای گوش نواز است. در اصطلاح صوفیان سماع به معنی خواندن آواز یا ترانه عرفانی توسط قوال یا قوالان (گاه همراه با نغمه ساز) و به وجد آمدن شنوندگان در مجالس ذکر جلی است. از آنجا که این به وجد آمدن گاه به رقص و دست افشانی می انجامد، تقلیباً به مجموعه قوالی، نغمه ساز، به وجد آمدن و رقص، سماع گفته می شود.

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## انواع نوشتار

### ۳- نوشتار استدلالی

- بحث و گفت‌وگو و استدلال پیرامونی یک ادعا.

- اقناع مخاطب.

### ۳-۱- ویژگی استدلال خوب:

۱- یقینی بودن مقدمات؛ ۲- نتیجه‌گیری درست از مقدمات

### ۳-۲- شیوه‌های استدلال:

۱- استقراء: حرکت از جزء به کل یا از واقعه به قانون - علوم تجربی.

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## انواع نوشتار

-**تمثیل:** حکمی را برای چیزی، از راه شباهتش با چیز دیگر بیان کنند - حکم به جزئی از روی حکم جزئی دیگر.

**۳-قیاس:** مهم‌ترین انواع استدلال - از کل به جزء - اگر مقدمه‌های آن درست باشند، نتیجه به دست آمده حتماً درست است - اگر سه گزاره داشته باشیم که صحت دومی را بر اساس اولی تعیین کنیم و همچنین صحت سومی را بر اساس دومی تعیین کنیم در نتیجه طبق قیاس قادر خواهیم بود صحت سومی را براساس اولی بدست آوریم.

**۴-استدلال با تکیه بر شواهد و مدارک**

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## دو هشدار

**الف) سفسطه:** قیاسی که مقدمات آن از مشبهات است - جدل:

-در خانواده‌هایی که زنان قدرت تصمیم‌گیری بیشتری دارند، سوء تغذیه کمتر است؛ پس برای رفع مشکل سوء تغذیه، به زنان اجازه تصمیم‌گیری بدهید.

**ب) مصادره به مطلوب:** نتیجه، خود جزئی از مقدمات است:

-مولیر در نمایشنامه طبیب اجباری، درباره دختری که خود را به لالی زده بود، می‌نویسد:

از اسگانارل پرسیدند: «چرا این دختر لال شده است؟ گفت علتش بسیار واضح است: برای این است که نمی‌-

تواند سخن بگوید. باز پرسیدند چرا نمی‌تواند سخن بگوید؟ جواب داد: برای اینکه زبانی او قدرت عمل را از

دست داده است.»

کارگاه ویراستاری سعید مهری

# آیین ویرایش

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

بخش اول: تعریف‌ها و کلیات

کارگاه ویراستاری سعید مه‌ری



## ویرایش چیست؟

- واژه‌ای است فارسی و اسم مصدر از ریشه «ویراستن».
- در متون پهلوی، به معنای «مرتب کردن» مو آمده است.
- در متون گذشته فارسی دری، به معنای «پیراستن» به کار رفته است.
- واژه «ویرایش»، برابر نهادی است برای «editing» انگلیسی.

کارگاه ویراستاری سعید مه‌ری

## ویرایش در اصطلاح، موضوع علم ویرایش

### تعریف:

مجموعه‌ای از فعالیت‌های علمی و هنری، که در نتیجه آن، مقاله یا گزارش و به طور کلی هر پیام و خبری برای مخاطب، ساده، روان، قابل درک و پذیرفتنی می‌شود.

### موضوع علم ویرایش:

-تصحیح خطاها، حذفِ زوائد، رفع نواقص نوشتار و آسان‌تر کردنِ فهمِ پیام و محتوای نوشتار.

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

# ضرورت ویرایش

-گسترش دانش و دانشگاه و صنعت نشر

-تنوع مطالب علمی و تلاش برای جذب مخاطب

-قاعده‌مند سازی املاي فارسی

کارگاه ویراستاری سعید مهري

## نتایج ویرایش

- کمک به سلامت زبانی پیام متن

- کشف و عرضه جذابیت‌های متن

- کمک به انتقال صحیح، روشن و ساده متن

- بهبود انسجام و وحدت متن

- افزایش اعتبار علمی نوشته

- افزایش شأن و منزلت علمی نویسنده

کارگاه ویراستاری سعید مهری

# انواع ویرایش

۱- ویرایش فنی

۲- ویرایش زبانی-ساختاری

۳- ویرایش محتوایی

۴- باز نویسی

کارگاه ویراستاری سعید مهري

## ویرایش فنی

- یکدست کردن شیوهٔ املا
- یکدست کردن ضبطِ اَعلام و اصطلاحات
- تنظیم پانوش
- کنترل پاراگراف بندی
- حذف کلمات سست و رکیک
- تنظیم فرمول‌ها و جدول‌ها
- تنظیم واژه‌نامه
- واریسی ارجاعات
- تهیهٔ فهرست‌های راهنما

کارگاه ویراستاری سعید مه‌ری

## ویرایش زبانی-ساختاری

متداول ترین نوع ویرایش است.

-تمام موارد ویرایش فنی

-اصلاح خطاهای دستوری، ساختاری و جمله بندی

-اصلاح انحراف از زبان معیار

-کوتاه کردن جملاتی طولانی

-ابهام زدایی از عبارتهای نارسا، عامیانه، نامفهوم و متناقض

-انتخاب برابرهایی مناسب برای واژگان غیرفارسی

-حذف عبارتهای تکراری

-تهیه فهرست راهنما و فهرست مطالب.

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## ویرایش محتوایی

- حذف، کاهش یا تلخیص مطالب تکراری، غیر ضروری، مبتذل، نامتعارف و غیرمستند
- اصلاح و جابجایی مطالب
- افزودن نکاتِ جاافتاده در متن یا پاورقی
- مقابلهٔ متن (در صورت ترجمه یا تصحیح متون)
- یادآوری نقاط ضعف اثر و کمبودهای متن به نویسنده

کارگاه ویراستاری سعید مهتری



## بازنویسی

-نوشتن دوباره متن است  
رعایت امانت، مفاهیم و حتی عبارات کلیدی متن

-تذکر

ضرورتی ندارد که ویراستار محتوایی، ویرایش فنی و زبانی را خوب بداند؛ چرا که ممکن است او فقط در زمینه موضوع نوشته، تخصص داشته باشد.

کارگاه ویراستاری سعید مهری

بخش دوم: خط و املا

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## خط فارسی

خط چهرهٔ مکتوب زبان است و همان‌گونه که زبان از مجموعهٔ اصول و قواعدی به نام «دستور زبان» پیروی می‌کند، خط نیز باید پیرو اصول و ضوابطی باشد که ما مجموع آن اصول و ضوابط را «دستور خط» نامیده‌ایم.

- به‌موجب اصل پانزدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، خط رسمی کشور ماست و کلیهٔ اسناد رسمی و مکاتبات و کتاب‌های درسی باید به این خط نوشته شود، و طبعاً چنین خطی باید قواعد و ضوابطی معلوم و مدوّن داشته‌باشد تا همگان، با رعایت آن‌ها، هویت خط را تثبیت کنند و محفوظ دارند.

### نکته:

- تفاوت شیوه‌نامه‌های مختلف، به معنای درستی و یا نادرستی آن‌ها نیست.  
- مهم این است که هنگام ویرایش متن، تابع یک شیوه خط باشیم (آنها / آن‌ها).

کارگاه ویراستاری سعید مه‌ری

## شیوهٔ املاي کلمات

جدانویسی / پیوسته نویسی

- برای نوشتن کلمات مرکب، پیشوندی و چندقسمتی، اصل بر جدانویسی است.

- همه کلمات مرکب، پیشوندی و چند قسمتی، با نیم فاصله نوشته می شود، **مگر کلماتی** که:

کارگاه ویراستاری سعید مهري

## شیوهٔ املاي کلمات

۱- شکل ترکیبی آنها پذیرفته شده باشد:

همسر - دلبر - آبگوشت - همایش - بزرگداشت - نانوا

۲- اگر، کاهش، افزایش، قلب، ادغام، ابدال و تخفیف رخ داده باشد:

چلچراغ - گلاب - دهخدا

**نکته:**

در مواردی که تردید داریم، کلمه را جدا بنویسیم.

کارگاه ویراستاری سعید مهري

## تکمله در جدا نویسی

۳- ترکیبات عربی پر کاربرد، در زبان فارسی به صورت جدا نوشته شود (پرهیز از کاربرد جملات

عربی):

مِنْ جمله - عن قریب - ان شاء الله

۴- «را» نشانه مفعول جدا نوشته شود (به جز: چرا، زیرا، مرا)

آن را - تو را

۵- «ها» نشانه جمع

درختها - کتابها

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

## تکمله در جدا نویسی

۶- «می» فعل:

می گویم - می دود

۷- «که» به جز «بلکه»:

آن که - همین که - این که

۸- «تر-ترین»، به جز «بهتر، کهنتر، بیشتر، کمتر»

کوچک تر - بزرگ ترین

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## تکمله در جدا نویسی

۹- «این-آن»:

آن سو، این سو، آن طور

۱۰- «هم»:

هم کلاس - هم بازی - هم چنین

نکته:

اگر «هم» با جزء دوم خود آمیختگی معنایی پیدا کرده باشد، یا جزء دوم تک‌هجایی باشد و یا با

مصوت «آ» آغاز شود، پیوسته نوشته می‌شود:

همسایه - همسر - همراه - همسو - همان

کارگاه ویراستاری سعید مهری



## تکله در جدا نویسی

۱۱- «به» حرف اضافه، قیدساز و میان‌وند:

به راحتی، به ویژه، به خصوص، به عکس، لا به لا

**\*نکته مهم:**

«به» در ترکیب با کلمه اگر یک حرف اضافه یا ترکیب جدید بسازد، با نیم‌فاصله نوشته می‌شود:

به سختی - به سر بردن

اما اگر حرف اضافه مستقل باشد، با فاصله کامل نوشته می‌شود:

به استادت سلام برسان.

۱۲- «همین-همان»:

همین جا - همین طور - همان وقت

کارگاه ویراستاری سعید مه‌ری

# نشانہ گذاری

کارگاہ ویراستاری سعید مہری

## علائم سجاوندی یا نقطه گذاری

به کار بردن علامت‌ها و نشانه‌هایی است که خواندن و در نتیجه فهم درست مطالب را آسان و به رفع پاره ای از ابهام‌ها کمک می‌کند.

این علامت‌ها در زبان فارسی سابقه چندانی ندارد و در این یکی دو قرن اخیر به پیروی از نوشته‌های مغرب زمین در زبان فارسی معمول شده است. در استفاده از این علائم و نشانه‌ها از افراط و تفریط باید پرهیز کرد و با توجه به ساختمان و جمله بندی زبان فارسی آنها را به کار گرفت.

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

## نقطه (.)

نقطه علامت وقف و سکوت بزرگ در خواندن رانشان می دهد و نشانه تمام شدن جمله است. موارد استفاده از نقطه به قرار زیر است:

الف) در پایان جمله های خبری یا انشایی مانند:

○ - سعدی از شاعران بزرگ ایران است .

ب) پس از حرفی که به شکل علائم اختصاری به کار رود. مانند:

○ - سال ۳۴۵ ق . م

○ - پست و تلگراف و تلفن P.T.T

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## نقطه (.)

ج) در موارد زیر افزودن نقطه لازم نیست:

○ پس از **ص** (= صفحه)، **قس** (= قیاس کنید)، **نک** (= نگاه کنید)، **رک** (= رجوع کنید)، پس از **ش** (= شمسی)، **ق** (= قمری)، **م** (= میلادی)، **ه** (= هجری).

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

## ویرگول - کاما (،)

موارد استفاده از ویرگول به قرار زیر است:

- الف) میان عبارتها یا جمله‌های غیرمستقلی که در مجموع یک جمله کامل راتشکیل می‌دهد. مانند:
  - - آن جا که آدمی است، هستی است و آن جا که هستی است، زندگی است.
  - - هر که آن کند که نباید، آن بیند که نشاید
- ب) پس از منادا:
  - گفت: ای پسر، خیال محال از سر به در کن.

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## ویرگول - کاما (،)

○ (ج) آن جاکه کلمه یا عبارتی به عنوان توضیح، عطف بیان یا بدل در ضمن جمله یا عبارتی دیگر آورده شود. مانند:

- شاهکار سعدی، گلستان، درنثر مسجع کم نظیر است.

○ (د) برای عطف سازه‌های هم پایه:

- سرداران، برادران، خواهران، به شهر ما خوش آمدید (هم پایه: منادا).

- مردی آزموده، جهان دیده، تلخ و شیرین روزگار چشیده (هم پایه: صفت).

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## ویرگول - کاما (،)

و) به جای حرف عطف، بین جمله‌های هم‌پایه:

- بد مکن که بد آفتی، چه مکن که خود آفتی.

- قربان شوم تو را که ندانسته‌ای هنوز      اخلاص من، محبت من، اعتماد من

- شمع را دید ایستاده، شاهد نشسته، می ریخته، قدح شکسته، قاضی در خواب مستی، بی‌خبر از ملک هستی.

ز) آن‌جا که در مورد چند کلمه اسناد واحدی داده می‌شود. مانند:

- مثنوی معنوی، شاهنامه، گلستان و دیوان حافظ از مهمترین متون فارسی هستند.

کارگاه ویراستاری سعید مه‌ری



## ویرگول - کاما(،)

ح) بین دو کلمه که احتمال می رود خواننده آنها را با کسره اضافه بخواند. مانند:

- انسان عاقل به چشم ، طمع در مال مردم نمی کند.

ت) برای جدا کردن اجزای مختلف نشانی اشخاص یا مراجع و مأخذ یک نوشته.  
مانند:

- محمد غزالی، کیمیای سعادت، تصحیح حسین خدیو جم، انتشارات علمی  
فرهنگی، جلد ۱، ص ۲

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

## نقطه-ویرگول (!)

علامت وقف یا درنگی است بیشتر از ویرگول و کمتر از نقطه، که در موارد زیر به کار می‌رود.

الف) برای جدا کردن عبارت‌های مختلف یک جمله طولانی که ظاهراً مستقل ولیکن در معنی بایکدیگر مربوط می‌باشند. مانند:  
- مشک آن است که ببوید؛ نه آن که عطار بگوید.

ب) در جمله‌های توضیحی به جای کلمه‌هایی از نوع «مثلاً / یعنی» مانند:

- عمل هر فردی در گرو نیت اوست؛ اِنَّمَا الْاَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ.

کارگاه ویراستاری سعید مه‌ری

## نقطه-ویرگول (!)

ج) هنگام برشمردن و تفکیک اجزای مختلف وابسته به یک حکم کلی . مانند:

- آثار مولانا عبارتند از: مثنوی معنوی؛ کلیات شمس یادیوان شمس؛ فیه مافیه و...

## توجه:

بعد از نقطه ویرگول، واو، که، بنابراین، لذا و... نمی آید:

همه کس را دندان به تُرشی کند گردد؛ و قاضیان را شیرینی

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## دونقطه (:)

موارد استفاده از این علامت به شرح زیر است:

الف) پیش از نقل قول. مانند:

- پیامبر اکرم (ص) می فرمایند: طلب علم بر هر مسلمانی واجب است.

ب) قبل از تفصیل حکمی که به اجمال به آن اشاره شده است. مانند:

- در آن سال تحولی بزرگ در کشور روی داد: سلطنت سقوط کرد و انقلاب پیروز شد.

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

## دو نقطه (:)

ج) هنگام بر شمردن اجرای یک چیز. مانند:

- ماههای فصل بهار عبارتند از: فروردین، اردیبهشت، خرداد

د) هنگام معنی کردن کلمه ها. مانند:

- خیره: بیهوده، گستاخ      زمره: گروه، جماعت

ه) جدا کردن اجزای ساعت. مانند:

۱:۳۵ بعد از ظهر

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## گیومه یا علامت نقل قول (»»)

مورد کاربرد این علامت عبارتند از:

الف) این علامت برای نشان دادن ابتدا و انتهای قول مستقیم کسی غیر از نویسنده است. مانند:

- سعدی می گوید: « همه کس را عقل خود به کمال نماید و فرزند به جمال.»

نکته) هرگاه نقلی را در ضمن نقل قولی دیگری بیاورند آنرا در میان نقل قول مفرد می آورند. مثال:

- گفت: « نشنیده ای که پیغمبر اکرم فرموده است: طلب العلم فریضه علی کل مسلم.»

کارگاه ویراستاری سعید مهری

گیومه یا علامت نقل قول  
(«»)

ب) برای تأکید کردن روی کلمه یا اصطلاحی ویژه به کار می رود. مانند:

- کتاب «امثال الحکم» نوشته علامه «دهخدا» است.

ج) اصطلاحات علمی و فنی و کلمات و تعبیرات نا آشنا

د) عنوان مقاله یا فصلی از کتاب

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## علامت سؤال (?)

موارد استعمال این علامت به شرح زیر است:

(الف) در پایان جمله‌های پرسشی مستقیم. مانند:

- کتاب مفاتیح الجنان از چه کسی است؟

(ب) برای نشان دادن شک و تردید و یا ریشخند و استهزاء این علامت را داخل پرانتز می‌گذارند. مانند:

- تاریخ وفات سنایی غزنوی را ۵۲۵ (?) نوشته اند.

(ج) بعد از هر کلمه یا عبارتی که جای جمله استفهامی مستقیم را بگیرد. مانند:

- کدام را می‌پسندی؟ جنگ؟ یا صلح؟

کارگاه ویراستاری سعید مهری



## علامت تعجب (!)

الف) این علامت در پایان جمله های تعجبی و جمله هایی که مبین یکی از حالات شدید نفسانی و عاطفی مثل : تأکید، تحسین، تحقیر، تنفر، ترحم، استهزاء، حسرت، آرزو، دعا، درد، ندا و... به کار می رود. مانند :

- عجب آدم زرنگی است !
- دریغ است که ایران ویران شود !
- ای دوست !

ب) پس از اصوات:

حاشا! - آفرین! - زهی!

ج) تحذیر یا امر تأکیدی:

به هوش باش! - زود باش!

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

## پرانتز یا دو هلال ( )

الف) این علامت برای نشان دادن عبارت های توضیحی به کار می رود. مانند:

- مجنون و لیلی (یکی از مثنوی های هفت اورنگ جامی) به تقلید از لیلی مجنون نظامی سروده شده است.

ب) معرفی اختصاری منبع در متن

-(زرین کوب، ۱۳۹۲: ۱۹۸)

ج- سال ولادت و وفات یا حکومت و وزارت و نظایر آن

میشل فوکو (۱۹۲۶-۱۹۸۴)؛ خواجه نظام الملک (وزارت: ۴۵۵-۴۸۵).

نکته: از به کاربردن پرانتزهای متوالی جز در فرمول های ریاضی باید خودداری کرد.

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

## قلاب [ ]

قلاب در موارد زیر به کار می رود.

الف) نوشتن الحاق‌های احتمالی در تصحیح متون کهن از طرف مصحح. مانند:

- عبودیت همه آفریده‌ها [را] سبب زمان است. (التصفیه، ص ۱۲۵)

ب) در نمایشنامه هادستورهای اجرایی در قلاب گذاشته می شود. مانند:

- حسن با [قیافه‌ای عصبانی]: من حاضرم جانم را بر سر این کار بگذارم. [دستش را روی سینه‌اش می

گذارد و آهی می کشد.]

- رئیس گفت: «با تصویب این لایحه، همه کارها اصلاح خواهد شد». [خنده حضار]

کارگاه ویراستاری سعید مه‌ری

## خط فاصله ( - )

موارد کاربرد خط فاصله به شرح زیر است.

الف) برای مجزا کردن جمله یا عبارت معترضه. مانند:

- پیامبر اکرم - صلی الله علیه وآله وسلم - می فرمایند:...

ب) در نمایشنامه ها و داستانها در ابتدای سطر به جای نام گوینده. مانند:

- سلام آقا .

- سلام علیکم .

- حال شما چطور است؟

- بد نیستم خدا را شکر.

- از پدرتان چه خبر؟

## خط فاصله ( - )

ج) به جای « از، تا، به » بین تاریخ ها، اعداد و کلمه ها. مانند:  
- در سال تحصیلی ۱۳۶۸-۱۳۶۷ به دانشگاه رفت.

د) برای نشان دادن بیان ناشی از لکنت زبان. مانند:  
- م - م - من - ب - ب - برای هر نوع - ف - ف - فداکاری - ح - ح - حاضر م.

ه) برای جدا کردن هجاها در تقطیع هجایی یا جدا کردن حروف یک کلمه. مانند:  
- کلمه ی مسافرت شامل چهار هجاست: مُ - سا - فِ - رَت .

و) برای پیوستن اجزای یک کلمه دو جزئی مرکب. مانند:  
- فرهنگ ایرانی - اسلامی بسیار غنی است.  
- بهره برداری از خط لوله ی گاز سرخس - نکا آغاز شد.

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

## خط ممتد (-)

برای برجسته کردن بعضی کلمه های عبارات زیر آن خط کشیده می شود (شبهه در Word). مانند:

- از علاقه مندان تقاضای شود رأس ساعت ۸ صبح در سالن اداره حاضر باشند.

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## سه نقطه ( ... )

موارد کاربرد آن به شرح زیر است:

الف) به جای یک یا چند کلمهٔ محذوف. مانند:

- فقر، بیکاری، اعتیاد و ... از عوامل فساد در جامعه است.

ب) هنگام قطع مطلبی که بخشی از آن نقل شده است؛ چه در اول جمله و چه در آخر جمله. مانند:

- ... و حال امن با اطمینان کامل به شما می گویم با اعتماد به نفس و پشتکار در کنکور شرکت کنید فقط کافی است که ...

کارگاه ویراستاری سعید مهتری



## ممیز در موارد زیر به کار می رود:

الف) برای جدا کردن دو گاه‌شمار و هم‌چنین جدا کردن روز و ماه و سال. مانند:

- ابن بطوطه - جهان گرد مغربی - در ۱۷ رجب ۷۰۳ / ۲۵ فوریه ۱۳۰۴ در طنجه متولد شد.
- فاز جدید کارخانه روز سه شنبه مورخ ۲۶/۶/۱۳۸۷ مورد بهره برداری قرار گرفت.

ب) برای نشان دادن گونه‌های یک واژه:

- زفان / زبان      قلف / قفل      اسفسالار / سپهسالار

ج) برای جدا کردن مصرع‌های یک بیت، هرگاه بخواهند آن‌ها را بی‌فاصله، به دنبال یکدیگر بنویسند:

مشکلی دارم ز دانشمند مجلس باز پرس / توبه فرمایان چرا خود توبه کمتر می‌کنند

کارگاه ویراستاری سعید مهتری



## ستاره (\*)

ستاره در موارد زیر به کار می رود:

الف) برای رجوع به زیر نویس. (وقتی اعداد برای منظور دیگری به کار برده شده است.)

ب) اغلب به جای عبارت: « به همین ماده رجوع شود» در دایره المعارف ها و فرهنگ ها

ج) برای ایجاد فاصله میان اشعار و بندها یا پاراگراف هایی که موضوعشان بایکدیگر متفاوت است.

نکته: در شعر سنتی فارسی از نشانه های سجاوندی کمتر استفاده می شود فقط وقتی این نشانه ها به کار می رود که بدون آن ها خواندن شعر مشکل می شود.

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

برخی خطاهای دستوری - نگارشی رایج

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

برخی خطاهای دستوری - نگارشی رایج

«می باشم» به جای «است»:

این فروشگاه مجهز به دوربین مدار بسته می باشد (: است)

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

برخی خطاهای دستوری - نگارشی  
رایج

- کاربرد نادرست «را» نشانهٔ مفعول:

نباید خدایی که دوستان دارد را نافرمانی کنیم

نباید خدایی را که دوستان دارد نافرمانی کنیم.

کارگاه ویراستاری سعید مهري

برخی خطاهای دستوری - نگارشی  
رایج

با وجود این / با این وجود: همیشه با وجود این درست است.

- جوان است، با وجود این با تجربه است.

کارگاه ویراستاری سعید مهری

برخی خطاهای دستوری - نگارشی  
رایج

## برخوردار بودن

ترکیب طولانی غیرلازمی است، به جای آن «دارد» بنویسیم.

-این موضوع از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

این موضوع اهمیت ویژه‌ای دارد.

کارگاه ویراستاری سعید مه‌ری

برخی خطاهای دستوری - نگارشی رایج

عبارت‌های طولانی و متکلفانه

غیرقابل بخشش = نابخشدنی

به‌طور سریع = سریع

استعمال دخانیات ممنوع - سیگار نکشید

کارگاه ویراستاری سعید مه‌ری

## برخی خطاهای دستوری - نگارشی رایج

- از وجه وصفی استفاده نشود، زیرا هنگامی که چند جمله با هم همپایه شده باشند، فهم مطلبی که فعل وصفی برای بیان آنها به کار رفته، دشوارتر خواهد شد:

- اگر لایه‌ی اوزون سوراخ شود، آبزیان نابود شده، و محصولات کشاورزی صدمه دیده، و سرطان پوست شایع خواهد شد.

اگر از وجه وصفی استفاده شد، بعد از فعل وصفی «و» نمی‌آید:

- مشکلات آنها را درک کرده، به درستی قضاوت کنیم.

کارگاه ویراستاری سعید مهتری



برخی خطاهای دستوری - نگارشی رایج

- «در رابطه با»

- طی بررسی‌هایی که در رابطه با این موضوع انجام دادیم / طی بررسی‌هایی که دربارهٔ ...

کارگاه ویراستاری سعید مه‌ری

## برخی خطاهای دستوری - نگارشی رایج

- «نقطه نظر»: بجای آن از «دیدگاه» استفاده شود

نقطه نظر فوکو در خصوص قدرت، تازه است : دیدگاه فوکو در خصوص قدرت، تازه است.

- حذف بی قرینه فعل کمکی: حذف در فارسی، به دو قرینه معنوی و لفظی صورت می-گیرد.

- این مسئله مطرح و مورد بررسی قرار گرفت / این مسئله مطرح شد و ....

کتابها را خریداری و به کتابخانه فرستادم / کتابها را خریداری کردم و ....

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

برخی خطاهای دستوری - نگارشی  
رایج

- جهت : برای

درس خواندن بیشتر جهت موفق شدن / درس خواندن بیشتر برای موفق شدن.

جدانشدن اجزای فعل مرکب:

هر دوی آنها تلاش برای به دست آوردن و نگهداری کیمیا را دارند / هر دوی آنها برای .....  
تلاش دارند.

کاربرد نادرست حرف اضافه:

دیدگاه او از روانشناسان متفاوت است / متفاوت با

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## کژتابی

کژتابی یا ابهام ساختاری در جملاتی موجود است که از آن‌ها می‌توان مفاهیم و معانی متعددی برداشت نمود؛ این جملات دقیقاً مقصود را بیان مهم‌ترین علل وقوع کژتابی، عبارت‌اند از:

- ابهام مرجع ضمیر: علی به دوستش گفت که مقاله‌اش منتشر شده‌است.  
- رعایت نکردن قواعد نقطه‌گذاری: حاکمی برای مجازات کسی که امید می‌رفت مورد عفو قرار بگیرد، نوشت: عفو لازم نیست اعدامش کنید.

- ابهام در تعلق صفت به مضاف یا مضاف‌الیه: جان دان، مورخ فلسفه یهودی‌است

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## کژتابی

مثال:

- اینشتین پس از بیست و دو سال زندگی در شهر پرینستون آمریکا درگذشت:

۱. اینشتین پس از ۲۲ سال زندگی، در شهر پرینستون آمریکا درگذشت.

۲. اینشتین پس از ۲۲ سال زندگی در شهر پرینستون آمریکا، درگذشت.

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## جمله‌های «مورد» دار

- آثار او را مورد ارزیابی قرار دادند / آثار او را ارزیابی کردند

- مدرسه را مورد بازرسی قرار دادند / مدرسه را بررسی کردند

توجه شود :

- آثار او را مورد توجه قرار دادند / به آثار او توجه کردند (آغاز جمله با حرف اضافه، خاصه «به» متداول نیست).

کارگاه ویراستاری سعید مهری

# کلمات باردار

برخی کلمات، افزون بر معنا، بار یا جهت مثبت و یا منفی دارند:

- **انتظار** : انتظار می‌رود امسال با تورم بیشتری مواجه شویم.

( انتظار بار مثبت دارد، تورم بار منفی دارد = محتمل است، ممکن است ... )

- **جاودانه**: این خطای بزرگ در تاریخ جاودانه خواهد ماند (باقی خواهد ماند)

کارگاه ویراستاری سعید مهری

# افعال پیایی

این کتاب را در سال‌هایی که در ایران اقامت داشت، نوشت

این کتاب را در سال‌هایی نوشت که در ایران اقامت داشت.

کارگاه ویراستاری سعید مهری



## سره نویسی

واژه «سره» از دو واژک «سر» و «ه» ساخته شده است. واژک «-Ē» که در سپیده دم پارسی دری «Ē» به زبان می آمده و به «های ناگویا» نام برآورده، به جا مانده از «اک (ak)» در زبان پهلوی و «اک» (aka) در زبان اوستایی است.

همین واژه در ریخت «سارا» نیز در ادب پارسی فرادید می آید. «سره» در پارسی به معناهای گوناگونی همچون درست، نغز، پاک، نیک، خوب، ناب، زیبا و سرآمد به کار رفته است.

I regard this expression of opinion as dangerous. چهار واژه انگلیسی تبار (براون،

ج: ۱: ۱۱۵).

کارگاه ویراستاری سعید مهتری

## سره نویسی

در قابوس نامه گوید: «و در نامه باید که بسیار غرض و معانی در اندک مایه سخن بکار بری ... و اگر نامه پارسی بود، پارسی مطلق منبیس که ناخوش بود، خاصه پارسی که نه معروف بود آن، خود نباید نبشت بهیچ حال، که خود ناگفته بهتر از گفته بود. و تکلفهای نامه تازی خود معلوم است که چون باید کرد و اندر نامه تازی سجع هنرست و خوش آید، لکن اندر نامه پارسی سجع ناخوش آید، اگر نگویی بهتر باشد. اما هر سخنی که گویی عالی و مستعار گوی و مختصر باید گفت».

-دوست برین را که جهان جان است و جان جهان، آن جان جان جان را که جان را دلدار است و دل را جانان، از بن دندان و جان سپاس می گزارم که خامه نوان را آن توان ارزانی فرمود که خواست دیرین را جامه کردار درپوشانم (گزارش دشواری های خاقانی، نه).

یکسانی = استعاره

هماندی = تشبیه

دشامد = تضادف

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## چند پیشنهاد مناسب

شکیبایی = صبر

پژوهش = تحقیق

سپاس = متشکرم / ممنونم

خودنمایی = تظاهر

کارگاه ویراستاری سعید مهری

# گرفته برداری

ترکیبی که اجزای متشکل آن جدا جدا از اجزای ترکیب خارجی ترجمه شده و در کنار هم قرار گرفته باشد

sky scraper آسمان خراش  
rail way راه آهن  
point of view نقطه نظر

take a shower دوش گرفتن  
count on somebody روی کسی حساب کردن

understand somebody کسی را فهمیدن

-نرخ (به معنی های کالا در مظنه رایج بازار)

نرخ تولید کتاب بسیار بیش تر از آن است که بتوان همه ی کتاب ها را تهیه و در کتابخانه نگهداری کرد.

کارگاه ویراستاری سعید مهری

# گرفته برداری

- صدای مرا دارید؟ / صدای مرا می شنوید؟

- دوستم جنگ را تجربه کرده است / دوستم در جنگ شرکت کرده است.

- اسلام ناب را پیاده کنیم / اسلام ناب را عملی کنیم.

- ایران حرف اول را در کشتی جهان می زند / ایران مقام اول را در کشتی جهان داراست.

- فلانی نسبت به مسائل سیاسی بی تفاوت است / بی اعتنا - بی علاقه

- اجازه بدهید سلامی داشته باشیم به همه مردم ایران / سلامی بکنیم.

- پدرم را در جریان این موضوع قرار دادم / پدرم را از این موضوع آگاه کردم.

کارگاه ویراستاری سعید مهری

## حشویهای آشکار

پس بنا بر این

سؤال پرسیدن

ماجرای گذشته

متحد شدن با هم

نیم رخ صورت

نسیم ملایم

کارگاه ویراستاری سعید مهتری